

Valosta ja halauksista

En ole varmasti ainoa, joka on ajatellut, että suomalaisiin, ja erityisesti heidän elämässä selviämisenä vaikeuksiin, on vaikuttanut asettuminen valon kannalta kummallisesti sijoittuneeseen maahan.

Löysin internetistä toteamuksen, jonka mukaan ihminen on herännyt nousevan auringon paisteeseen tuhansia vuosia, ja se on näin ollen luonnollinen tapa herätä. Tämä kuulosti suomalaisten kannalta huolestuttavalta. Jos ei talvikaudella herää oikeastaan lainkaan ja seuraavana puolena vuotena nousee heti mentyään nukkumaan, olo voi olla ailahteleva.

Toisaalta meille on kerrottu, että ennen ihmiset osasivat pimeään talviaikaan ottaa rennosti ja kesällä ahersivat sekä työssä että vapaalla kuin reippaat mehiläiset. Mutta internetin mukaan tällainen rytmin vaihtelu ei tee hyvää, ja se tarjosi ratkaisua ongelmaan. Sarastuslamppu takaisi heräämisen tasaisesti läpi vuoden: kesällä verhot visusti kiinni ja lamppu toimimaan; talvella lampun tarjoama valon sarastus yli kahdeksan tunnin päässä auringon seuraavasta menosta maille. Ratkaisu ei tuntunut luontealta.

Mutta jokin jäi askarruttamaan: olisimmeko oikeasti tasapainoisempia, reippaampia ja onnellisempia, jos jokainen yö päättyisi lempeään valoon eli auringon nousuun?

Hanaa, että on taas valoisaa, kun tulee töistä. Mahtavaa, että päivät pitenevät, vaikka kohta ne tieteen-

kin jo lyhenevät. Voi kun pääsisi pimeää pakoon, jonnekin aurinkoon. Onkohan tämä kaamosmasennusta. – Puhumme valosta paljon, mutta uskon, että valo on aliarvostettua, tai ainakin aliymmärrettyä.

Valo ei herätä vain aamuja, vaan muistin. Hajujen väitetään olevan vahvimpia muistikuvien herättelijöitä. Tuttu valo hätkähdyttää minusta koko olemusta vielä voimallisemmin. Tietty ilta-auringon valo 50-luvun rapattujen kellertävien talojen ylimmissä kerroksissa tuo minulle haikean muistuman sellaisesta onnellisen turvallisesta hetkestä, jonka kaltaiseen yltää ehkä vain Saksa–Itävallan mäkiviikon tv-lähetys yhdistettynä ikkunasta hehkuvaan vuodenvaihteen jälkeiseen häikäisevään valoon. Valoon, josta tietää, että ulkona on paljon vitivalkoista lunta, vaikka sinne ei näkisi.

Etelä-Amerikassa asuessani minulla ei ollut ikävä salmiakkia, vaan valoa. Sitä että maisemassa värit olisivat kirkkaat eivätkä pölyisiä ja kellastuneita. Että jokin valo jonain päivänä taas toisi elävän muistuman jostain onnellisesta menneestä, jo aiemmin koetusta.

Emiele Durkheim on kirjoittanut, että aistimukselliset mielteet ovat jatkuvassa liikkeessä. Ne tulevat toistensa jälkeen kuin virran vuo, emmekä koskaan koe samaa havaintoa toistamiseen, sillä vaikka havaitsemamme asia ei olisikaan muuttunut, me itse emme enää ole samoja. Se on kauniisti kirjoitettu ja hyvin totta.

Miksi sitten juuri tuntemus jonkin aistimuksen toistuvuudesta voi olla niin tärkeä – tämä sama helmikuun valo, jossa lumipölyä pyörii ilmassa talventörröttäjien keskellä, tai terva, koivu ja jokin, olisiko se suomalaisen järven ominaistuoksu. Näiden takia minä haluan mökille. Haluan kulkea kesäkuumassa autossa aiheuttaen toiminnallani kasvihuonepäästöjä, jotta tapaisin jonkun valon tai tuoksun, jonka synnyttämää tuntemusta minun on ikävä.

Durkheimin mukaan käsitteet eivät ailahtele, toisin kuin aistimukset, vaan säilyvät vakaina. Mutta synnyttäväkö korvapuustin tuoksun vai patriarkaatin käsitteen kohtaaminen elämän mittaan vakaammat tuntemukset ja käsitykset?

Ihmisen on sosiaalinen eläin ja puhuva eläin. Näin toistellaan. Koen kuitenkin, että ihmisyydessäni kyky aistia valon vaihteluita ympäröivillä pinoilla ja tuon liikkeen herättämiä tunteuksia on samalla tavalla merkityksellinen asia kuin kieli tai säännöt tai arvot.

Leena Krohn kirjoittaa teoksessaan *3 sokeaa miestä ja 1 näkevä*, että ”ihmisellä on krooninen näkemisen nälkä, kuvien, valon, liikkeen, muotojen, värien nälkä.”

Ihmisten näkemisessä ja valon kokemisessa on kuitenkin joitain olennaisia eroja. Koulusta yliopiston kautta työpaikalle ja avoliittoon minua seuraa sama kokemus: miksi ihmeessä ne sulkevat niitä verhoja.

Päällimmäinen muisto koulusta on loputon kelmeä loisteputkivalo ja ne val-

tavat ikkunat, jonka jokaisen ruudun sälekaihdin on visusti kierretty kiinni, jottei mikään muistuttaisi siitä, että ulkona on kevät ja valoa enemmän kuin koko opinahjon loistelampuissa yhteensä.

Suurten pääkonttoreiden upeissa kokoustiloissa on lattiaan asti ulottuvat ikkunat, joiden tiukasti suljettujen kaihdinten takana tiedän avautuvan kaupunkien kattojen ja kimmeltävän meren. Ja pompahdeltuani ilta-auringossa kohti kotia löydän työhuoneesta puolison, jonka työpäivästä puuttuvat vuorokaudenajat. Verhot on suljettu niin pontevasti, että osa kiinnittimistäkin on antanut periksi.

Minä jätän merkkini asuntoihin: heilat ja perheenjäsenet tietävät minun käyneen, kun painavat sälekaihtimet on kiskottu ylös ja kerrostalon ikkunat ammottavat sisustusta kaikille naapureille.

Kun asuin kotona, vanhempani kulkivat iltaisin huoneesta toiseen ja kommentoimatta väänsivät verhoja kiinni. Sinne meni nousevan auringon paisteseen herääminen. Myöhemmin muutin 12. kerrokseen kukkulan päälle ja kesällä heräsin liian aikaisin valon kumppaniin kuumuuteen, mutta verhoja en halunnut sulkea. Sen sijaan avasin ikkunan ja leikottelin lämpöisessä auringon läiskässä kuin aito kissa.

Näkeminen on melko henkilökohtaista toimintaa. Jos haluaa tutkia ihmistä nimenomaan sosiaalisena olentona, toiset aistit astuvat

etualalle. Kuten tunto. Mutta lukemissani sosiaalitehteellisissä teoksissa kirjoitetaan rivi toisensa jälkeen kielestä ja merkeistä ja symboleista, eikä lainkaan halaamisesta, paitsi ehkä varhaislapsuuden kohdalla.

Apinat rapsuttelevat ja rutistelevat toisiaan, mutta minun ihmisenä olemiselleni vastaavat puuhut ovat aivan yhtä perustavia kuin halu puhua tai kirjoittaa. Ja toivon, ettei kukaan nyt sano, että halaaminen on nimenomaan kulttuuristen normien säätelemää merkitysten välittämistä. Tietenkin se on sitäkin, mutta on silti eri asia, että ihmisruumis tarvitsee halaamista, koska siitä tulee niin hyvä olo.

Entä mitä pitäisi miettiä siitä, että digitaalisten ja muiden teknisten ihmisviestinnän laajennusten keskellä yhä useampi haluaa harrastaa lajeja, joiden pääidea on hengittäminen. Sille, että venyttää itseään erilaisiin asentoihin ja hengittää syvään, on keksitty useita nimikkeitä, joihin kulttuurissamme on liitetty asioita, joita moni ehkä itselleen halajaa.

Syvävenytystä, joogaa, pilatesta – hyvinvointia, kiinteyttä, ajan hengestä kiinni pitämistä. Mutta pyrhähdettyään kokeilemaan moni jää koukkuun. Siihen, että ajattelee hengittämistä ensimmäistä kertaa, vääntää jalkaansa yhä pidemmälle, hengittää ja huomaa osaavansa helpottaa kipua itse, ja tuntee jotain, jota kukaan ei ole osannut hänelle symbolisesti kommunikoida. Ohjaaja yrittää välillä selittää, mitä ruumiissa tapahtuu, mut-

ta enimmäkseen hän puhuu kissoista ja niiden loputtomasta venyttelystä – jonka katkaisee vain auringonpaisteesta torkkuminen.

Kissaisuus tuntuu selittävän tunteukset paremmin kuin lihasryhmien käytön ja kiristymisen kuvailu. Venyttelijät makaavat lattialla ja miettivät, miksi heidän tuntojaan selittää paremmin kissa kuin ihmistiede.

Ruumis on ollut tulossa ihmistieteisiin jo pitkään. Mutta tuntuu kestävän kauan ennen kuin ihmiskuvassamme rapsutukset, tuoksut, kosketus, valoilmiot ja hengittäminen ovat asettuneet ansaitsemilleen paikoille.

Suosikkiaiheen, alkoholin käytön, biologisia ja etenkin kulttuurisia tekijöitä on tutkittu loputtomasti; sekä Jepen loputon juhlinta että kaappijuoppous on selitetty lapsuudella, kulttuurilla ja geenillä. Mutta kuinka hyvin ymmärrämme sen, miksi Jeppe juhlan jälkeisenä päivänä haluaa seistä suihkun alla ja tuntee päättymättömien vesinorojen virtaavan iholleen, tai miksi hän solahtaa päänsärkyneen vielä hieman liian viileään järveen – väärään elementtiin, jossa ei voi hengittää ja joka koskee toisin kuin ilma.

Alkoholin käytöstä toipumisen päivät ovat valitettavasti lähes yhtä monet kuin käytönkin päivät. Mutta ovathan ne toki vähemmän sosiaalisia. Pitäisi ymmärtää ihmistä, joka on ihan yksin ja jonka ajatuskaan ei kulje ja jonka ruumis on ottanut vallan.